

โรเมโอเลียดคำกลอน: การศึกษาเชิงประวัติและกลวิธีการประพันธ์

Romeo and Juliet in Verse: A Historical Study and Composition Techniques

สหัสโรจน์ กิตติมหาเจริญ¹ (Saharot Kittimahacharoen)²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา โรเมโอเลียดคำกลอน เชิงประวัติ ตลอดจนกลวิธีการประพันธ์ ซึ่งผู้แต่งคือนายพลอย ทหารมหาดเล็ก สมาชิกหอพระสมุชเวศญาณและเป็นกวีสมัครเล่น ผลการศึกษาพบว่า โรเมโอเลียดคำกลอน เป็นวรรณกรรมที่มีที่มาจากพระนิพนธ์แปลร้อยแก้วเรื่อง นิทานเรื่อง โรเมโอเลียด ในพระองค์เจ้าวรรณรากร หรือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ โดยเผยแพร่ลงใน วิจารณ์ เมื่อ พ.ศ.2440 นอกจากนี้ โรเมโอเลียดคำกลอน ยังเป็นหลักฐานวรรณกรรมเรื่อง โรมีโอและจูเลียด ที่แต่งเป็นร้อยกรองภาษาไทยเรื่องแรก แสดงถึงความสนใจของกวีที่สนใจนำเรื่องแปลกใหม่ บำรุงสติปัญญาผู้อ่านมาเผยแพร่แก่สมาชิกหนังสือ วิจารณ์ ด้านกลวิธีการประพันธ์ นายพลอย ทหารมหาดเล็ก แต่ง โรเมโอเลียดคำกลอน ด้วยกลอนสุภาพ มีศิลปะการประพันธ์ทั้งด้านการใช้คำ การใช้เสียงสัมผัส การใช้บทสนทนาดำเนินเรื่องเป็นกลอนสุภาพ ขณะเดียวกันผู้แต่งเป็นผู้มีความรู้ทางภาษาและการแต่งคำประพันธ์

คำสำคัญ: โรมีโอและจูเลียด; วรรณกรรมไทย; วรรณกรรมคำกลอน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² Asst. Prof., Dr., Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University.

e mail : saharot.k@ru.ac.th

* Received November 5, 2025, revised December 24, 2025 and Accepted December 29, 2025

Abstract

This article aims to study *Romeo and Juliet in Verse* from a historical perspective, as well as its composition techniques. The author, Mr. Ploi Thahanmahatlek, who was member of the Vajirayan Library and an amateur poet, wrote the poem. The study found that *The Tale of Romeo and Juliet* originated from a prose translation of the story by Prince Worawanakorn (or Prince Narathip Praphanphong) was published in Vajirayan in 1897. Furthermore, *Romeo and Juliet in Verse* is considered the first Thai poem featuring a story inspired by *Romeo and Juliet*, demonstrating the poet's interest in introducing novel and intellectually stimulating stories to the readers who subscribed to the Vajirayan journal. Regarding the composition techniques, the author composed *Romeo and Juliet in Verse*, demonstrating artistry in terms of word choice, alliteration, and dialogue. He also shows his expertise in language and poetic composition.

Keywords: *Romeo and Juliet*; Thai literary; Poetry

บทนำ

เมื่อเอ่ยถึงวรรณกรรมเรื่อง *โรมิโอและจูเลียต* (Romeo and Juliet) นักวรรณคดีศึกษาย่อมรู้ว่าเป็นชื่อบทละครของจินตกวีผู้มีชื่อเสียงคือวิลเลียม เชกสเปียร์ กล่าวกันว่าเป็นเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวที่มีอุปสรรคจากความขัดแย้งระหว่างตระกูลซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ค่านำใน *โรมิโอและจูเลียต* ว่าวิลเลียม เชกสเปียร์ ได้นำเนื้อเรื่องมาจากนิทานที่มีผู้แต่งขึ้น โดยเกิดขึ้นที่เมืองเวโรนา ประเทศอิตาลี พ.ศ.1847 หลังจากที่วิลเลียม เชกสเปียร์ได้ประพันธ์บทละครเรื่อง *โรมิโอและจูเลียต* ก็มีการนำออกไปแสดงในโรงละครต่าง ๆ ในประเทศยุโรปจนเกิดความแพร่หลายไม่เฉพาะแต่ประเทศอังกฤษเท่านั้น (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2465, น. ก)

ด้านความแพร่หลายของ *โรมิโอและจูเลียต* ในวงวรรณกรรมไทย ปรากฏเป็นครั้งแรกคือพระองค์เจ้าวรรณคาร หรือต่อมาคือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ได้ทรงแปล นิทานเรื่อง *โรโมยูเลียต* จากฉบับภาษาอังกฤษของชาร์ลส์ แลมป์ ซึ่งเป็นร้อยแก้วลงใน *วชิรญาณวิเศษ* เมื่อ ร.ศ.108 ตรงกับ พ.ศ.2432 ต่อมาเมื่อผู้ศึกษาและพบว่าขุนสุนทรภำษิตหรือถนอม เกยานนท์ เป็นกวีคนแรกที่นำ *โรมิโอและจูเลียต* มาแต่งเป็นคำฉันท์มีชื่อเรื่องว่า *โรโมยูเลียตคำฉันท์* ลงพิมพ์ใน *เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์* เมื่อ พ.ศ.2464 (อาชญาสิทธิ ศรีสุวรรณ, 2566) ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงแปลบทละครเรื่อง *โรมิโอและจูเลียต* จากต้นฉบับของวิลเลียม เชกสเปียร์ ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2465 อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึง *โรมิโอและจูเลียต* แล้ว ผู้อ่านจะรู้จักและคุ้นเคยกับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมากกว่า ทั้งนี้เป็นเพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำวรรณกรรมเอกของวิลเลียม เชกสเปียร์ มาทรงแปลและแปลเป็นภาษาไทยแล้วหลายเรื่อง เช่น *ตามใจท่าน เวนิสวานิช* และบทละครแปลอย่างเช่นเรื่อง *พญาราชวังสัน* อีกทั้งความแพร่หลายของพระราชนิพนธ์แปลบทละครเรื่อง *โรมิโอและจูเลียต* ก็ยังคงมีการศึกษามาจนถึงปัจจุบัน

ผู้เขียนพบว่าหลังจากที่พระองค์เจ้าวรรณคารทรงแปล นิทานเรื่อง *โรโมยูเลียต* ของชาร์ลส์ แลมป์ เพื่อเผยแพร่ในวงวรรณกรรมไทย ปรากฏว่ามีกวีชื่อนายพลอย ทหารมหาดเล็กก็ได้้นำเนื้อเรื่องจากพระนิพนธ์ร้อยแก้วนี้มาสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมคำกลอนชื่อว่า *โรโมยูเลียตคำกลอน* ลงพิมพ์ใน *วชิรญาณ* เมื่อ ร.ศ.116 หรือ พ.ศ.2440 นั้นหมายถึงว่าวรรณกรรมเรื่อง *โรมิโอและจูเลียต* ฉบับร้อยกรองภาษาไทยเรื่องแรกไม่ใช่ *โรโมยูเลียตคำฉันท์* ของขุนสุนทรภำษิตหรือถนอม เกยานนท์ แต่น่าจะเป็น *โรโมยูเลียตคำกลอน* ของนายพลอย ทหารมหาดเล็ก บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา *โรโมยูเลียตคำกลอน* ของนายพลอย ทหารมหาดเล็กเชิงประวัติและกลวิธีการประพันธ์ เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงวรรณกรรมไทยมากยิ่งขึ้น โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาคือศึกษาตัวบท *โรโมยูเลียตคำกลอน* ตลอดจนสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องว่ามีผู้ใดศึกษาหรือไม่ จากนั้นจึงวิเคราะห์ตัวบทอย่างรอบด้านและสรุปผลการศึกษา เรียบเรียงเป็นบทความนำเสนอคำตอบจากการศึกษา

จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ *โรโมเลียคาคลอน* ผู้เขียนพบว่ายังไม่มียานวิจัยตลอดจนบทความใดที่จะกล่าวถึงวรรณกรรมเรื่องนี้มาก่อน หากแต่มีบทความเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจได้กล่าวถึงการนำวรรณกรรมเรื่อง *โรเมโอและจูเลียต* มาแต่งเป็นคำประพันธ์ร้อยกรองเรื่องแรก คือบทความเรื่อง *มีผู้แปล Romeo and Juliet มาเป็นภาษาไทยก่อนในหลวงรัชกาลที่ 6* ของอาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ เผยแพร่ในเว็บไซต์ <https://www.the101.world/romeo-and-juliet-thai/> เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2566 บทความเรื่องดังกล่าวได้กล่าวถึงการนำ *โรเมโอและจูเลียต* มาแปลเป็นฉบับภาษาไทย โดยผู้ที่นำมาแปลท่านแรกคือพระองค์เจ้าวรวรรณกร ขณะเดียวกันอาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ ได้กล่าวว่ามีกรแปล *โรเมโอและจูเลียต* เป็นภาษาไทยอีกสำนวนหนึ่ง โดยรองอำมาตย์โท ขุนสุนทรภายิตหรือถนอม เกยานนท์ ได้แต่งเรื่อง *โรโมเลียคาคำนท์* ลงพิมพ์ใน *เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์* เดือนสิงหาคมถึงตุลาคม พ.ศ.2464 นับตั้งแต่เล่ม 5 ตอนที่ 8 ตอนที่ 9 และตอนที่ 10 นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ลักษณะตัวบท *โรโมเลียคาคำนท์* ว่า ขุนสุนทรภายิตดำเนินขนบการแต่งตามแบบโบราณ อีกทั้งมีการศึกษาลักษณะบางประการของตัวบทไว้ ซึ่งเป็นบทความที่น่าสนใจเพราะกล่าวถึง *โรเมโอและจูเลียต* ที่แต่งเป็นร้อยกรองครั้งแรก ก่อนที่ผู้เขียนจะพบว่า *โรโมเลียคาคำนท์* ของขุนสุนทรภายิตไม่ใช่วรรณกรรมร้อยกรองเรื่องแรก หากแต่เป็น *โรโมเลียคาคาลอน* ของนายพลอย ทหารมหาดเล็กที่เป็นวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องแรก

ภูมิหลังของผู้แต่งและวรรณกรรมเรื่อง *โรโมเลียคาคาลอน*

ก่อนที่จะศึกษา *โรโมเลียคาคาลอน* ผู้เขียนขอกล่าวถึง *นิทานเรื่องโรโมเลียค* ที่มาจาก *โรโมเลียคาคาลอน* เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน พระองค์เจ้าวรวรรณกรหรือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงเป็นเจ้านายที่มีความสนพระทัยในการละคร ตลอดจนวรรณกรรมที่มาจากต่างประเทศ พระอัจฉริยภาพด้านที่ทรงสนพระทัยวรรณกรรมที่มาจากต่างประเทศและเป็นที่ประจักษ์ชัดในวงวรรณกรรมไทย ดังเช่น ทรงนำเค้าอุปรากรเรื่องมาตามบัดเตอร์ฟลายของปุชินีมาจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเล่าไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่อง *ไกลบ้าน* มาทรงดัดแปลงและทรงปรับปรุงจนเป็นบทละครเรื่อง *สาวเครือฟ้า* ดังที่ปรากฏในบทละครหน้าแรกว่า “บทละครเรื่องสาวเครือฟ้าเลียนเรื่องคอมิก ออปราฝรั่งเศสที่ชื่อ มาตามบัดเตอร์ฟลาย ได้จากหนังสือหนังสือไกลบ้าน” (อ้างพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ จากเนียนศิริ ตาละลักษมณ์, 2522, น. 52) นอกจากนี้ยังทรงนำเนื้อเรื่องจากวรรณกรรมไทยและต่างประเทศมาปรุงเป็นละครไทย เช่น *อาหรับราตรี* เฉพาะบางตอน (เนียนศิริ ตาละลักษมณ์, 2522, น. 66) อนึ่ง ข้อมูลบางแห่งได้กล่าวถึงเรื่อง *อาหรับราตรี* พระองค์ก็ได้ทรงนำมาพระนิพนธ์เป็นกลอนนิยายด้วย (กุสุมา รักษมณี, 2513, น. 6)

พระองค์เจ้าวรวรรณกร ทรงแปลเรื่อง *นิทานเรื่องโรโมเลียค* โดยทรงนำเรื่องมาจาก *นิทานเชกสเปียร์* ซึ่งผู้แต่งคือชาร์ลส์ แลมป์มาทรงแปลและเผยแพร่ลงใน *วชิรญาณวิเศษ* ตั้งแต่เล่ม 5 แผ่นที่ 2 วันอาทิตย์ที่ 27 เดือนตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 108 จนถึงเล่ม 5 แผ่นที่ 19 วันอาทิตย์ที่ 23 เดือนกุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก 108 ดังปรากฏข้อความใน *วชิรญาณวิเศษ* กล่าวถึงที่มาของพระนิพนธ์แปลร้อยแก้วเรื่อง *นิทานเรื่องโรโม*

ยูเลียต ว่า “นิทานเชกสเปียร์ย่อ ของชาลส์ แลมป์ ผู้แต่ง” และ “พระองค์เจ้าวรวรรณากรปฏิคมทรงแปล” (พระองค์เจ้าวรวรรณากร เล่ม 5 แผ่นที่ 2, 2432, น.19) ใน *โรโมยูเลียตคำกลอน* ก็กล่าวไว้ด้วยเช่นกันว่า “จะเริ่มริตรีเกลาดำเนินเรื่อง ตามแบบเบื่องโรมันมีบรรหาร ของชาลส์แลมป์แก้มต่อไว้ภอการ” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, น. 3305) ด้านการเผยแพร่ *นิทานเรื่องโรโมยูเลียต* ใน *วชิรญาณวิเศษ* มีการทยอยนำลง แผ่นละตอน เมื่อจะจบแต่ละตอนที่ทรงแปลจะมีข้อความว่า “(เรื่องนี้จะมิต่อไป)” แสดงว่าเรื่องยังคงดำเนิน ต่อในแผ่นหน้า ทั้งนี้พระองค์เจ้าวรวรรณากรจะทรงเคยอ่านวรรณกรรมเรื่อง *โรเมโอและจูเลียต* ของ วิลเลียม เชกสเปียร์ มาก่อนหรือไม่นั้น ไม่ปรากฏหลักฐาน เท่าที่พบมีเพียงพระราชนิพนธ์คำนำใน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “มีผู้ได้นิพนธ์เรื่องของเชกสเปียร์ขึ้นแล้ว 3 ราย, คือพระเจ้าบรม วงษ์เธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ได้ทรงพระนิพนธ์เรื่อง “โรเมโอและยูเลียต” เรื่อง 1,” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2459, น. ข) ทรงกล่าวว่าพระองค์เจ้าวรวรรณากรหรือพระเจ้าบรม วงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงรู้จักวรรณกรรมของวิลเลียม เชกสเปียร์ ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่า พระองค์เจ้าวรวรรณากรน่าจะทรงเคยอ่าน เพราะถ้าศึกษาพระประวัติของพระองค์แล้วพระองค์จะทรงสน พระทัยวรรณกรรมตะวันตก ดังนั้นวรรณกรรมของวิลเลียม เชกสเปียร์ก็น่าจะผ่านสายพระเนตรอยู่บ้าง

นิทานเรื่องโรโมยูเลียต ฉบับพระนิพนธ์แปลร้อยแก้วกล่าวถึงเรื่องราวความขัดแย้งของสองตระกูล ระหว่างแกปuletและมอนเตคูแห่งเมืองวโรนา วันหนึ่งตระกูลแกปuletได้จัดงานเลี้ยง เชิญแขกให้มาร่วม งานมากมาย ยกเว้นคนในตระกูลมอนเตคู เบนโอเลียวเพื่อนรักก็ได้ชวนโรโมมาร่วมงานเลี้ยง ในงานเลี้ยง ทุกคนต้องสวมหน้ากากปลอม ทำให้โรโมมีโอกาสพบกับยูเลียต โรโมรู้สึกประทับใจต่อยูเลียตทันทีที่ได้พบ แต่แล้วไต่บัลด์หลานชายของเศรษฐีแกปuletทราบวโรโมได้แฝงกายเข้ามาในงานเลี้ยงนี้ ไต่บัลด์มีเรื่องเคือง เค้นกับโรโมจึงผูกใจเจ็บและคิดจะเข้าไปทำร้าย หากเศรษฐีแกปuletซึ่งห้ามไว้ก่อน ต่อมาโรโมได้สารภาพ รักกับยูเลียตและขอแต่งงาน โรโมได้ขอให้บาทหลวงลอเรนซ์ประกอบพิธีสมรสให้แก่ทั้งคู่ วันหนึ่งเบนโอเลียว เมอคูเดียวและโรโมได้พบไต่บัลด์จันมีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน แม้ว่าโรโมจะพยายามไกล่เกลี่ยเพราะเห็นว่า ไต่บัลด์คือพี่น้องของยูเลียตแต่ก็ไม่สำเร็จ ไต่บัลด์ได้ใช้ดาบแทงเมอคูเดียวจนถึงแก่ความตาย ส่วนโรโมลูแก่ โทสะพลั่งผล่อชกดาบแทงไต่บัลด์ถึงแก่ความตายเช่นกัน

เจ้าเมืองวโรนาตัดสินให้โรโมต้องออกจากเมืองห้ามกลับเข้ามาอีก ไม่เช่นนั้นจะถูประหารชีวิต เมื่อบาทหลวงลอเรนซ์ทราบข่าวจึงได้แนะนำให้โรโมเดินทางไปพักที่เมืองแมนตัวก่อน เมื่อมีโอกาสค่อย เดินทางกลับมา แต่แล้วเศรษฐีแกปuletได้ยกยูเลียตให้แก่เคนต์ปารีสชายหนุ่มผู้ดี บาทหลวงลอเรนซ์ได้แนะนำให้ยูเลียตดื่มยาที่มีฤทธิ์หยุดชีวิตชั่วคราว หลังจากทีตระกูลแกปuletนำศพยูเลียตไปฝังที่สุสานตระกูล เมื่อถึง เวลานั้นโรโมทราบแผนก็จะเดินทางมาที่สุสาน ทันเวลาที่ยูเลียตฟื้นตื่นจากการหลับ ก่อนที่ทั้งสองจะ ไปอยู่ ที่เมืองแมนตัว แต่การณ์กลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะ โรโมมาทราบเรื่องยูเลียตถึงแก่ชีวิต ก่อนจะทราบ แผนการของบาทหลวง โรโมหาซื้อยาพิษและเดินทางมายังสุสาน ได้พบกับเคนต์ปารีสที่มายังสุสานเช่นกัน เกิดการควลงดาบขึ้น เคนต์ปารีสสิ้นชีวิต โรโมได้ดื่มยาพิษจนปลิดชีวิต ฝ่ายยูเลียตหลังตื่นมาจากการหลับที่

ยาวนาน พบว่าโรมได้ดื่มยาพิษปลิดชีวิตไปแล้ว จึงได้ใช้ดาบของโรมเฆนที่คอของตนเองก่อนสิ้นใจตามโรม ท้ายที่สุดตระกูลเกปูลิตและมอนเตลูต่างก็ได้ปรองดองกัน

กล่าวได้ว่า วงวรรณกรรมไทยได้รู้จัก *โรมิโอและจูเลียต* เป็นครั้งแรกจากพระนิพนธ์แปลร้อยแก้วเรื่องนี้ และน่าจะทำให้กวีสมัยนั้นได้อ่านแล้วถือว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่ จึงนำมาแต่งเป็นร้อยกรองดังที่นายพลอย ทหารมหาดเล็กได้แต่งเป็นคำกลอน ต่อมารองอำมาตย์โท ขุนสุนทรภาศิตหรือถนอม เกยานนท์จึงได้แต่งเป็นคำฉันท์ ส่วนพระราชนิพนธ์เรื่อง *โรมิโอและจูเลียต* ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงแปลจากฉบับภาษาอังกฤษของวิลเลียม เชกสเปียร์ ดังพระราชนิพนธ์คำนำที่ทรงอธิบายไว้ว่า “เรื่อง “*โรมิโอและจูเลียต*” ยังไม่เคยมีผู้ใดแปลเป็นภาษาไทยเป็นบทละครตามรูปเดิมของเชกส์เปียร์เลย... เรื่องละครของเชกส์เปียร์ที่ข้าพเจ้าได้แปลไว้แล้วก่อนนี้สองเรื่องพอใช้ได้, ข้าพเจ้าจึงจับแปลเรื่องนี้อีก.” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2465, น. ค) นับว่า *โรมิโอและจูเลียต* ฉบับแปลสมบูรณ์จึงเกิดขึ้นอย่างน่าภาคภูมิใจในวงวรรณกรรมไทยด้วยพระปรีชาญาณของพระองค์ ก่อนที่จะมีผู้แปลท่านอื่นนำ *โรมิโอและจูเลียต* จากต้นฉบับมาแปลอีกหลายครั้ง ซึ่งฉบับแปลล่าสุดมีผู้ได้แปลขึ้นใช้นามแฝงว่าสวา เวฬุวิวัฒนา จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม พ.ศ.2567

1. นายพลอย ทหารมหาดเล็ก: สมาชิกของหอพระสมุดวชิรญาณและกวีสมัครเล่น

จากการศึกษาภูมิหลังเกี่ยวกับผู้แต่ง *โรมิโอและจูเลียตคำกลอน* ผู้เขียนไม่พบประวัติและชีวิตส่วนตัวในสถานะกวีหรือผู้แต่ง จึงสันนิษฐานว่านายพลอยน่าจะทำหน้าที่เป็นทหารมหาดเล็กในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตามคำตำแหน่งที่ต่อท้ายชื่อ และน่าจะเป็นสมาชิกของหอพระสมุดวชิรญาณ การที่ผู้เขียนกล่าวเช่นนี้มาจากข้อสันนิษฐาน 2 ประการ คือ 1. ชื่อของนายพลอยที่เกี่ยวข้องกับหอพระสมุดวชิรญาณมีสองท่าน จึงต้องมีการบอกตำแหน่ง และ 2. สมาชิกและกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสามารถเขียนเรื่องลงได้ ดังที่จะอธิบายต่อไปนี้

1.1 ชื่อของนายพลอยที่เกี่ยวข้องกับหอพระสมุดวชิรญาณมีสองท่าน จึงต้องมีการบอกตำแหน่ง

เมื่อพิจารณาชื่อของนายพลอยตามที่ปรากฏในหนังสือ *วชิรญาณ* ผู้เขียนพบว่า มีนายพลอยสองท่านที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ *วชิรญาณ* คือ นายพลอย หอพระสมุดและนายพลอย ทหารมหาดเล็ก สำหรับนายพลอย หอพระสมุด มีข้อมูลว่าเป็นผู้เขียนเรื่องลงในหนังสือ *วชิรญาณ* อยู่หลายครั้ง ดังที่ปรากฏในหัวข้อต่าง ๆ เช่น หัวข้อกิจการ คือ *สนทนากันด้วยเรื่องไฟฟ้า เรื่องเล่นละคร* หรือหัวข้อโคลงฉันท์กาพย์กลอน คือ *ช้างสารงูเห่า นิทานเก่าเล่าไอ้เหมือนโกหก* เป็นต้น ส่วนผลงานของนายพลอย ทหารมหาดเล็กมีเพียง *โรมิโอและจูเลียตคำกลอน* เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่เขียนเรื่องลงในหนังสือ *วชิรญาณ* นั้น ยังมีผู้เขียนท่านอื่นที่มีการบอกชื่อตามด้วยการระบุตำแหน่ง เช่น นายสาทร อาจารย์ นายเพื่อน มหาดเล็ก นายปิ่น หอพระสมุด นายพิมพ์ริชญ นายปาล เปรียญ เป็นต้น ผู้เขียนเข้าใจว่าน่าจะเป็นชื่อจริงของผู้ที่เขียนเรื่องลงและเพื่อแจ้งให้ทราบว่าผู้ที่เขียนเรื่องเป็นใคร มีสถานะหรือตำแหน่งใด นอกจากนี้ผู้ที่เขียนเรื่องลง *วชิรญาณ* บางท่านก็มีชื่อเพียง

อย่างเดียว ไม่ได้มีตำแหน่งใด ๆ ต่อท้าย เช่น นายเจือ นายเปลี่ยน นายผ่อง นายชุ่นสวด บางท่านก็มียศและศักดิ์ระบุไว้ เช่น ขุนมหาสิทธิโวหาร (สืบ) หลวงประเสริฐอุภัยรณินดี (แพ) หลวงอินทรมนตรี (เขจร) เป็นต้น

เมื่อพิจารณาชื่อของนายพลอย สามารถอธิบายได้ว่าผู้เขียนเรื่องลงในหนังสือ *วชิรญาณ* มีชื่อนายพลอย อยู่สองท่าน ท่านหนึ่งคือนายพลอย หอพระสมุด อาจจะเป็นพนักงานประจำหอพระสมุดหรือเสมียนพนักงานทำหน้าที่ดูแลหอพระสมุด ซึ่งพนักงานประจำหอพระสมุดส่วนใหญ่มักเป็นลูกจ้างของกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณและไม่ได้สังกัดกระทรวงใด ทั้งนี้ตำแหน่งพนักงานหอพระสมุดนี้ไม่มียศศักดิ์ใด ๆ ทำให้ผู้ที่แสวงหาความก้าวหน้าในหน้าที่ต้องมุ่งไปทำงานที่กระทรวงมากกว่าจะมาเป็นพนักงานประจำที่หอพระสมุด ด้วยเหตุนี้สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพจึงทรงมีพระดำริว่า “ตำแหน่งในพนักงานหอสมุด ไม่มีทางที่จะได้ยศศักดิ์สมปรารถนา จึงหาได้แต่ผู้มีทางที่จะได้ยศศักดิ์ในกระทรวงอื่นน้อยแล้ว จึงมาสมัครมาทำการหอสมุด” ดังนั้นพระองค์ทรงเห็นว่า “การหอพระสมุดสำหรับพระนครที่จะจัดต่อไป จำต้องมีผู้ซึ่งมีความรู้จริง ๆ สำหรับการทุก ๆ แขนง จำต้องมีทางที่จะได้เลื่อนยศศักดิ์เหมือนข้าราชการกระทรวงอื่น ๆ” (ตำนานหอพระสมุด, 2459, น. 57-58) นายพลอยท่านแรกนี้จึงน่าจะเป็นพนักงานประจำหอพระสมุด หรืออาจจะเคยทำงานที่อื่นในตำแหน่งที่มียศศักดิ์ขึ้นน้อยมาก่อนก็ได้ ก่อนจะมาเป็นพนักงานประจำหอพระสมุด

ส่วนนายพลอยอีกท่านหนึ่ง มีการระบุตำแหน่งต่อท้ายชื่อว่า ทหารมหาดเล็ก มีข้อสังเกตว่าผู้ที่เขียนเรื่องลงในหนังสือ *วชิรญาณ* ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวข้างต้นนั้น บางท่านก็มีตำแหน่งต่อท้ายชื่อใกล้เคียงกับนายพลอยอย่างเช่นนายเพื่อน มหาดเล็ก นั้นหมายถึงว่าผู้เขียนเรื่องน่าจะทำงานในตำแหน่งมหาดเล็ก เช่นเดียวกับนายพลอย หากแต่มีความแตกต่างกันคือนายพลอยน่าจะมีตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งใน “ทหารมหาดเล็ก” ซึ่งมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการถวายงานรับราชการฉลองพระเดชพระคุณพระเจ้าอยู่หัวในการตามเสด็จในขบวนเสด็จพยุหยาตรา โดยอาจจะทำหน้าที่ซัดดาบเดินเข้าคู่กับแถวตำรวจในขบวนเสด็จ และนับเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยเพราะต้องอยู่รักษาพระองค์อย่างใกล้ชิด (ตำนานกรมทหารบกที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ, 2466, น. 4) ส่วนอีกตำแหน่งหนึ่งคือมหาดเล็กนั้นทำหน้าที่ถวายงานฉลองพระเดชพระคุณพระเจ้าอยู่หัวในราชการต่าง ๆ ประจำใกล้ชิดพระองค์ ตำแหน่งมหาดเล็กมีอยู่ 4 ประเภท คือ มหาดเล็กบรรดาศักดิ์ มหาดเล็กพิเศษ มหาดเล็กกงกรม และมหาดเล็กยาม (*เรื่องมหาดเล็ก*, 2514, น. 9) ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กนี้น่าจะเป็นทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ สังกัดอยู่กรมกองใดกรมกองหนึ่ง ทำหน้าที่ตามเสด็จในขบวนหรืออาจจะมีหน้าที่อื่นนอกเหนือจากนี้ก็ได้

อย่างไรก็ตาม กรณีชื่อของนายพลอย ทหารมหาดเล็กมีข้อที่ควรพิจารณาอีกประการหนึ่งคืออาจเป็นการตั้งนามแฝงในการอำพรางตัวตนที่แท้จริงในการเขียนเรื่องหรือไม่ เนื่องจากในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัววัฒนธรรมหนังสือทางตะวันตกได้เข้ามาทำให้เกิดความนิยมตั้งนามแฝงเพื่อให้ผู้อ่านไม่ทราบนามจริงของผู้เขียน ดังเช่น พระยาสุรินทรราชา (นกยูง วิเศษกุล) ใช้นามแฝงว่าแม่วัน หรือแม่แต่เจ้านายก็ทรงมีพระนามแฝงเช่นกันอย่างสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงพระนิพนธ์ *เสด็จ*

ประพาสต้น ก็ทรงใช้พระนามแฝงว่านายทรงอานุภาพ หุ้มแพร คำว่าหุ้มแพรนี้เป็นหนึ่งในตำแหน่งหรือลำดับชั้นในกรมมหาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วยผู้บัญชาการกรมมหาดเล็ก จางวาง หัวหมื่น นายเวร จำ หุ้มแพร นายรอง มหาดเล็กพิเศษ (*เรื่องมหาดเล็ก*, 2514, น. 13) โดยสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาตำราจรรยาภาพได้ทรงตั้งพระนามแฝงของพระองค์ไว้ในพระนิพนธ์เรื่อง *จดหมายนายทรงอานุภาพเล่าเรื่องประพาสต้น เมื่อ ร.ศ. 123* ด้วยเหตุผลที่ว่า “ชื่อคนในจดหมายบอกชื่อตรงบ้าง ใช้ชื่อพรางบ้าง แต่ชื่อพรางทั้งปวงนั้นก็สำหรับความสนุก” (สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาตำราจรรยาภาพ, 2565, น. แจ่มความ) แต่สำหรับกรณีผู้แต่ง *โร โมยูเลียดคำกลอน* นี้ ผู้เขียนสันนิษฐานว่าชื่อของนายพลอย ทหารมหาดเล็กน่าจะจะเป็นชื่อจริงและตามด้วยการบอกตำแหน่งจริง เพราะถ้าพิจารณาจากชื่อของผู้เขียนเรื่องท่านอื่น ๆ ที่มีสถานะหรือตำแหน่งต่อท้ายชื่อ เช่น นายสาตร์ อาจารย์ นายชู เปรียญ ก็น่าจะบอกถึงชื่อจริงตามด้วยสถานะหรือตำแหน่งที่ประจำอยู่ เพื่อให้ทราบว่าผู้เขียนเรื่องเป็นใครและมีสถานะ ตำแหน่งใด การระบุเช่นนี้เข้าใจว่าชื่อของผู้เขียนเรื่องอาจมีซ้ำกัน ดังเช่นนายพลอยที่มีซ้ำกันสองท่าน จึงต้องมีการระบุตำแหน่งต่อท้ายชื่อไว้ให้ชัดเจน

1.2 สมาชิกและกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสามารถเขียนเรื่องลงได้

วชิรญาณ เป็นหนังสือเชิงนิเทศสารที่ดำเนินการโดยสมาชิกของหอพระสมุดวชิรญาณ มี 3 เล่มคือ **วชิรญาณพิเศษ** เป็นหนังสือสำหรับบอกข่าว ออกทุกวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดี โดยกรรมการจะช่วยกันเรียบเรียงข่าวราชการของราชสำนักออกเผยแพร่ แต่ **วชิรญาณพิเศษ** ออกเพียง 4 เดือนก็ยุติการเผยแพร่ เนื่องจากโรงพิมพ์หลวงมีกระดาษไม่เพียงพอ ขณะที่ **วชิรญาณปัญหา** เป็นหนังสือลงพิมพ์เกี่ยวกับปัญหาเรื่องต่าง ๆ ที่สมาชิกถามเพื่อต้องการความรู้ โดยมีสมาชิกเข้ามาแก้ปัญหาและตอบ **วชิรญาณปัญหา** พิมพ์เป็นครั้งคราว ไม่ได้มีกำหนดออกอย่างแน่ชัด ภายหลังสมาชิกไม่ได้ส่งปัญหามา จึงทำให้ต้องยุติการออกหนังสือไป และ **วชิรญาณรายเดือน** เป็นหนังสือออกเดือนละสองครั้งก่อนที่จะปรับมาสู่การออกเดือนละครั้ง (*ตำนานหอพระสมุด*, 2459, น. 29)

วชิรญาณ เป็นสนามหรือพื้นที่ที่สำหรับให้ชนชั้นนำสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มาแสดงความรู้และวิทยาการต่าง ๆ ดังที่มีคำกล่าวสนับสนุนว่า “*เปนที่สโมสรแห่งตำหรับตำราวิชาความรู้แลแบบแผนราชการเก่าใหม่ ทั้งเปนที่ให้ผู้รู้จักคุ้นเคยรักใคร่ต่อกัน เปนเหมือนที่ฝึกหัดคิดสันดานให้เรียบร้อยดีขึ้น ยังชำมีโอกาสดูฝึกหัดเรียบเรียงหนังสือลงพิมพ์*” (นายपाल เปรียญ, 2439, น. 2200) **วชิรญาณ** ประกอบด้วยหัวข้อเรื่องต่าง ๆ อยู่ทั้งหมด 8 หัวข้อ คือ คำนำ การต่างประเทศ กิจการ อ่านเล่น เบ็ดเตล็ด เรื่องโบราณ โคลงฉันท์กาพย์กลอน และรายงานการประชุมของคณะกรรมการสัมปาทิกสภาของหอพระสมุดวชิรญาณ (อ้าง *วชิรญาณ* ตุลาคม ร.ศ. 113 น. 4 ในธนพจนกิจดัดสง่า, 2552, น. 98) โดยเฉพาะเรื่องวรรณคดีที่น่าลงใน **วชิรญาณ** มีทั้งที่เป็นวรรณคดีโบราณนำมาลงใหม่ เช่น *เสื่อโคคำฉันท์ พระสุรณคำฉันท์ ลิลิตเพชรมงกุฎ* เป็นต้น

นอกจากนี้ก็มีเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ โดยกวีที่มีฝีมือและเชี่ยวชาญ และกวีผู้ฝึกหัดแต่งใหม่ เช่น *กุมุทูปปลาไนย* *บุรุษคำฉันท์* ของ ขุนมหาสิทธิโวหาร (สืบ) *นิทานคำโคลงเรื่องแขกนะบี* ของ นายชุนฮวด *ประทุม*

วดีคำพันธ์ เป็นต้น สำหรับ *ประหม่ววดีคำพันธ์* เดิมไม่ทราบชื่อผู้แต่ง แต่ต่อมาพบว่าผู้แต่งคือหลวงธรรมาภิรมย์ (เถิก จิตรกรเถิก) (*นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ 1 ชื่อวรรณคดี*, 2553, น. 269) อย่างไรก็ตามการออกหนังสือ *วชิรญาณ* ไม่เพียงแต่เผยแพร่วรรณคดีเก่า และส่งเสริมให้มีกวี นักเขียน(ชนชั้นนำ)ใหม่เกิดขึ้น หาก *วชิรญาณ* ยังเป็นพื้นที่เผยแพร่เอกสารประวัติศาสตร์ ตลอดจนการนำนิทานและนิยายแปลที่แปลจากตะวันตกมานำเสนอ (ชนพงศ์ จิตต์สง่า, 2552, น. 211) สร้างโลกทัศน์ใหม่แก่ชนชั้นนำในเวลานั้นอย่างมาก

หอพระสมุดวชิรญาณเปิดโอกาสให้ผู้ให้นำเรื่องมาลงพิมพ์ในหนังสือ *วชิรญาณ* ได้แก่ สมาชิกของหอพระสมุดฯ แต่หน้าที่หลักในการแสวงหาบทความยังอยู่ที่กรมสัมปาทีสภานในกรณีที่มีสมาชิกส่งเรื่องมาลงพิมพ์ไม่ทันกำหนด อนึ่ง เรื่องที่ลงในหนังสือ *วชิรญาณ* ต้องมีลักษณะ “*เรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ความรู้แลเรื่องที่น่าสนใจ แลเลือกคัดเรื่องเก่า ๆ ที่ยังมีได้แพร่หลายมาลงด้วย*” (นายปาล เปรียญ, 2439, น. 2196) นอกจากนี้หนังสือ *วชิรญาณ* ยังมีข้อจำกัดว่าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อสมาชิกของหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งส่วนใหญ่คือกลุ่มชนชั้นนำและชนชั้นสูง ไม่ได้เผยแพร่สู่พื้นที่สาธารณะและประชาชนภายนอก การแสวงหาความรู้ของชนชั้นนำโดยผ่านหนังสือ *วชิรญาณ* นี้จึงเกิดการสร้างความรู้สึกทางชนชั้นร่วมกันในหมู่สมาชิกของหอพระสมุดวชิรญาณ (ชนพงศ์ จิตต์สง่า, 2555, น. 100 และ 105) กล่าวอย่างสั้น ๆ ก็คือ หนังสือ *วชิรญาณ* ผลิตขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ความรู้ในกลุ่มชนชั้นนำที่เป็นสมาชิก ผู้ที่มีสิทธิ์ต่าง ๆ เช่น การบอกรับหนังสือ การเขียนเรื่องลงในหนังสือก็ต้องเป็นสมาชิกเท่านั้น ห้ามผู้อื่นที่ไม่ใช่สมาชิกจะมีสิทธิ์ดังกล่าว

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่ามีสมาชิคนิยมส่งเรื่องมาลงน้อยมาก จึงต้องมีการเชิญชวนให้สมาชิกส่งเรื่องมาลงเพื่อประกวดฝีมือ รวมทั้งก่อให้เกิดความสนุกสนานและเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีค่าเรื่องตอบแทนด้วย ซึ่งค่าเรื่องของผู้เขียนเรื่องจะได้รับมีอยู่ 3 อัตรา อัตราแรกเรื่องที่เรียบเรียงขึ้นเอง ไม่ได้มาจากการแปลหรือคัดลอกจากที่อื่น หรือเรื่องใดแต่งขึ้นเอง แปลหรือเก็บความมาจากที่อื่น มีการประดิษฐ์ในรูปแบบคำประพันธ์เพลง กาพย์ กลอน ร่าย ฉันท์ ให้ค่าเรื่องตอบแทนหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ซึ่งมี 20 บรรทัดในราคา 2 บาท อัตราที่สองเรื่องใดที่เป็นการแปลจากภาษาอื่น เช่น ภาษาอังกฤษ หรืออาจจะเก็บความเรื่องมาจากที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นเรื่องโบราณ หรือยังไม่เคยเผยแพร่ที่ใดในสองประเภทนี้ ให้ค่าเรื่องเท่ากับหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในราคา 1 บาท และอัตราที่สามเป็นค่าเรื่องตอบแทนที่พิเศษคือแต่งเป็นโคลงบาทหนึ่งมีราคาถึง 32 อัฐและคิดในราคานี้ในทุก ๆ โคลง (นายปาล เปรียญ, 2439, น. 2199 และ 2201)

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตคือผู้ที่เขียนเรื่องลงใน *วชิรญาณ* และ *วชิรญาณพิเศษ* ถ้านำเรื่องแปลโดยเฉพาะนิทานเรื่องสั้นหรือเรื่องแปลมาจากตะวันตกมีแต่ความรู้ แต่ถ้าไม่ได้ฝึกใช้ปัญญาพิจารณาจะมีคุณค่าน้อย ค่าตอบแทนในการเขียนเรื่องก็จะน้อยตาม ถ้าเป็นการแต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์ โคลง ฉันท์ โดยแต่งให้ถูกต้องมีความไพเราะย่อมใช้ได้ แต่ขอให้เว้นการแต่งเรื่องแนวไหว้หรือขอที่นิยมแต่งกันอย่างแพร่หลาย เพราะถือว่าเรื่องที่แต่งสามารถชักนำความคิดของผู้อ่านได้ (ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2541, น. 89 และ 95) ประเด็นนี้พิจารณาได้ว่าผู้ที่นำเรื่องตะวันตกมาแปลควรเลือกรื่องที่ไม่ได้เสนอความรู้เพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องให้ผู้อ่านได้ใช้ปัญญาไตร่ตรองด้วย ด้านการแต่งคำประพันธ์ก็มีเกณฑ์ว่าควรแต่งเรื่องที่มี

ด้วยคำเชิญชวนนี้จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นายพลอย ทหารมหาดเล็กผู้ที่น่าจะเป็นหนึ่งในสมาชิกของหอพระสมุดวชิรญาณ เพราะสามารถเขียนเรื่องและนำมาลงได้ คิดทดลองเป็นกวีอิสระหรือสมัครเล่นตามคำเชิญชวน โดยนำพระนิพนธ์ นิทานเรื่อง *โร โมยูเลียค* มาดัดแปลงให้เป็นวรรณกรรมคำกลอน และได้ส่งมาลงดังที่ปรากฏในหนังสือ *วชิรญาณ วรรณกรรมเรื่อง โร โมยูเลียคคำกลอน* จึงได้เผยแพร่ด้วยสถานะของวรรณกรรมร้อยกรองที่เป็นเรื่องแปลกใหม่ไม่ใช่คำกลอนนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เคยมีมาขณะเดียวกัน *โร โมยูเลียคคำกลอน* เป็นวรรณกรรมคำกลอนยุคแรก ๆ ที่น่าจะสร้างความพึงพอใจให้แก่ชนชั้นนำ ด้วยเนื้อเรื่องมีความสมจริงแม้จะเน้นเรื่องความรักของหนุ่มสาวก็ตาม หากก็ห่างไกลจากเรื่องที่เน้นอภินิหารหรือแนวเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่หาสาระไม่ได้

2. *โร โมยูเลียคคำกลอน*: เนื้อเรื่องและกลวิธีการประพันธ์

ผู้เขียนกล่าวไปแล้วว่า *โร โมยูเลียคคำกลอน* เป็นวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องแรกที่ได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมเอกเรื่อง *โรม โอและจูเลียค* ของวิลเลียม เชกสเปียร์ หากแต่ผ่านมาจากพระนิพนธ์แปลร้อยแก้วในพระองค์เจ้าวรวรรณกรหรือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ไม่ได้มาจากตัวบทวรรณกรรม *โรม โอและจูเลียค* ของวิลเลียม เชกสเปียร์โดยตรง ดังบทเริ่มต้นที่นายพลอย ทหารมหาดเล็กกล่าวว่า “กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ พระองค์ทรงแปลนิยายธิบายไซ ให้เราท่านอ่านจำเป้นคำไทยนิพนธ์ไว้แต่ยังไม่ตั้งกรม” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, น. 3305) ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะศึกษาตัวบท *โร โมยูเลียคคำกลอน* ของนายพลอย ทหารมหาดเล็กในด้านเนื้อเรื่องและกลวิธีการประพันธ์

2.1 เนื้อเรื่อง

เมื่อกล่าวถึง *โร โมยูเลียคคำกลอน* คือเรื่องราวความรักที่อยู่บนความขัดแย้งระหว่างตระกูลสองตระกูลและลงท้ายด้วยโศกนาฏกรรม จากการศึกษาเนื้อเรื่อง *โร โมยูเลียคคำกลอน* ของนายพลอย ทหารมหาดเล็ก ผู้เขียนพบว่าแม้กวีจะดำเนินเรื่องตามพระนิพนธ์แปลร้อยแก้ว หากแต่มีเนื้อหาบางตอนที่กวีดัดแปลงให้แตกต่างจากพระนิพนธ์แปลร้อยแก้วอยู่บ้าง ขณะเดียวกันก็พบว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กไม่ได้ดำเนินเรื่อง *โร โมยูเลียคคำกลอน* จบบริบูรณ์ เพราะกวีได้ดำเนินเรื่องมาถึงโร โมทราบว่ายูเลียคได้ดื่มยาพิษ(ปลอม)เพื่อปลิดชีวิต โดยเป็นแผนที่บาทหลวงเรนควางไว้เพื่อลวงทุกคนว่ายูเลียคสิ้นชีวิต หลังจากนั้นร่างของยูเลียคจะไปอยู่ที่สุสาน โร โมทราบแผนของบาทหลวงและเดินทางมาถึงสุสาน ยูเลียคก็ตื่นขึ้นจากการดื่มยาพิษปลอม และทั้งสองจะได้หนีจากเมืองโรนาไปอยู่ที่เมืองแมนัวอย่างมีความสุข

โร โมไม่ทันทราบแผนของบาทหลวง จึงได้ซื้อยาพิษมาเพื่อที่จะดื่มปลิดชีวิตตามยูเลียคที่สุสาน แต่ได้พบกับเคนต์ปารีสจึงเกิดการควลงขึ้น ในที่สุดเคนต์ปารีสถูกแทงถึงแก่ความตาย เรื่องจบลงเพียงเท่านี้ ดังที่ตัวบทกล่าวว่า “เคนต์ปารีสอ่อนเพลียลงเสียท่า โร โมคว้ามืดแยงแทงเปนศพ โลหิตไหลจากกายตายบัดชบ ไครมาพบหน้าสมเพชเวทนา” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, น. 3426) เป็นที่น่าสังเกตว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กดำเนินเรื่องมาจากตอนที่ตอน โร โมควลงกับเคนต์ปารีส โดยไม่มีสัญลักษณ์แสดงถึงว่า “เรื่องนี้จะมิต่อไป” ซึ่งเรื่องยังไม่จบบริบูรณ์ ผู้เขียนสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นเพราะเนื้อที่ในการนำ

เรื่องลงพิมพ์อาจถูกจำกัด ทำให้กวีไม่สามารถดำเนินเรื่องต่อไปจนถึงเหตุการณ์ท้ายที่สุด จนต้องจบลงตรงที่
โรมและเคนต์ปารีสควบดาบเท่านั้น

เมื่อศึกษาเนื้อเรื่องของ *โรโมยูเลียคาคกลอน* กับ *นิทานเรื่องโรโมยูเลียค* แม้วานายพลอย
ทหารมหาดเล็กจะดำเนินเรื่องตามพระนิพนธ์ แต่ผู้เขียนก็พบว่าเนื้อเรื่องบางตอนที่ผู้แต่ง *โรโมยูเลียคคำ
กลอน* ได้ให้รายละเอียดมากกว่าสำนวนร้อยแก้ว เช่น ตอนที่โรโมมาพบบาทหลวงลอเรนซ์เพื่อขอให้
บาทหลวงช่วยให้ความรักระหว่างโรโมกับยูเลียคสมหวัง ใน *นิทานเรื่องโรโมยูเลียค* ไม่ได้กล่าวถึง
รายละเอียดมากนัก ขณะที่คำกลอนมีการเพิ่มรายละเอียด ซึ่งผู้เขียนจะเปรียบเทียบให้เห็นทั้งสองสำนวน

นิทานเรื่องโรโมยูเลียค

ฝ่ายท่านพระบาทหลวงตื่นแต่รุ่ง ๆ เดินลงมาเก็บดอกไม้เพื่อ
จะไปตั้งบูชาพระเจ้า เหลียวมาเห็นนายโรโมเดินรีบร้อนมา
แต่เช้ามีด หน้าตาเล่อท่าอาการประหลาดนัก พระ
บาทหลวงเดาเข้าใจคิดว่าเขาคงจะมีกังวลสำคัญ ไม่ได้หลับ
นอนมาคืนยังรุ่งเปนนแน่ การที่กระสับกระส่ายอดตาหลับจับ
ตานอนอยู่นี้ก็คงเป็นด้วยมีพระพวงหลงไหล วิไสยชาย
หนุ่มรุ่มรัก ข้อที่พระบาทหลวงทนายเหตุนี้ นายโรโมอดนอน
คงจะเป็นเพราะหลงรักนั้นเป็นการถูกแท้
(พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ, 2432, น. 114)

โรโมยูเลียคคำกลอน

จะกล่าวถึงลอเรนซ์เปนบาทหลวง
ชนทั้งปวงนับถือฤกษ์นักหนา
ภอแสงทองส่องสว่างกระจ่างตา
สกุณาเส้ซ้องก้องสำเนียง
ต้นนิทรากออกมาทางหลังวัด
พระพายพัดไถ่ขันสนั่นเสียง
ยื่นหยุดยั้งฟังเพลินแล้วเดินเมียง
ไกลเฉียงมาที่ท่าสาคริน
เก็บบุหงามาลีจปีเทศ
การะเกดสาวหยุดพุดกระถิน
แล้วบาทหลวงเดินมานั่งวาริน
ทางแถวถิ่นสาคระเรศเปนเขตร์วัด
ฝ่ายข้างนายโรโมเดินโซซิบ
ผอมผิดรูปเหลือใจไปสนัด
ออกเดินแฝงกายมาทางลัด
เข้าในวัดเหน้อยอ่อนจะผ่อนกาย
แลไปเห็นสังฆราชท่านบาทหลวง
ที่ร้อนทรวงค่อยเบาบรรเทาหาย
ตรงเข้าหมอบน้อมนอบแล้วขอมกาย
ไม่หยาบคายพุดจาให้รำลึ
ฝ่ายเจ้าคุณสังฆราชท่านบาทหลวง
ไม่ทักท้วงครองความไปตามที่
เห็นจริตผิดวิไสยแต่ในที่
เหตุคงมีมั่นคงไม่สงกา
(นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, น. 3319-3320)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า นิทานเรื่อง *โรโมยูเลียด* มีข้อความกล่าวว่า “ฝ่ายท่านพระบาดหลวงตื่นแต่รุ่ง ๆ เดินลงมาเก็บดอกไม้เพื่อจะไปตั้งบูชาพระเจ้า” แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับดอกไม้ที่นำมาบูชาเมื่อมาเป็นคำกลอนเรื่อง *โรโมยูเลียดคำกลอน* นายพลอย ทหารมหาดเล็กได้บอกรายชื่อดอกไม้ที่บาทหลวงลอเรนซ์เก็บมา ได้แก่ บุษบา จำปีเทศ การะเกด สายหยุด พุด กระถิน โดยให้รายละเอียดเพิ่มเติมที่สำนวนร้อยแก้วไม่ได้กล่าวถึงไว้ น่าสังเกตว่าเมื่อนายพลอยนำพระนิพนธ์สำนวนร้อยแก้วมาเรียบเรียงใหม่เป็นรูปแบบร้อยกรอง กวีได้มีการเพิ่มหรือให้รายละเอียดที่ชัดเจนกว่าสำนวนร้อยแก้ว ทั้งนี้การเพิ่มเติมรายละเอียดในเนื้อหาไม่ได้ทำให้เนื้อเรื่องหลักได้รับผลกระทบ หากช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกันลักษณะการนำเสนอเนื้อหา *โรโมยูเลียดคำกลอน* ก็แตกต่างจากการนำเสนอ นิทานเรื่อง *โรโมยูเลียด* กล่าวคือ นิทานเรื่อง *โรโมยูเลียด* เป็นพระนิพนธ์ที่แปลมาจากภาษาอังกฤษฉบับของชาร์ลส์ แลมป์ ซึ่งยังคงมีกลิ่นอายวรรณกรรมของวิลเลียม เชกสเปียร์ ส่วน *โรโมยูเลียดคำกลอน* เป็นการดัดแปลงจากสำนวนร้อยแก้วมาเป็นสำนวนร้อยกรอง กวีหรือนายพลอย ทหารมหาดเล็กมีการปรุงเรื่องให้เข้ากับบรรยากาศแบบไทย ๆ เช่น เหตุการณ์ตอนที่ยูเลียดมาพบบาทหลวงลอเรนซ์ เพื่อประกอบพิธีสมรสกับโรโม ใน นิทานเรื่อง *โรโมยูเลียด* กล่าวว่ายูเลียดทราบเรื่องจากแม่หมหลังจากที่ชี้ให้ไปลอบฟังบทสนทนาระหว่างบาทหลวงลอเรนซ์กับโรโมว่าบาทหลวงจะประกอบพิธีสมรสให้กับโรโมและยูเลียด ส่วน *โรโมยูเลียดคำกลอน* กวีได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานะของแม่หมมาเป็นบ่าวไพร่แทน และมีการแทรกบทอาบน้ำเต่างตัวให้แก่ยูเลียดด้วย ดังตัวอย่างที่ว่า

นิทานเรื่องโรโมยูเลียด

ฝ่ายแม่ยูเลียดได้ทราบความคิดของนายโรโมจากยาย
นม ที่ชี้ให้ไปฟังความตามสำคัญไว้แล้ว มิได้ละเลยที่
จะหาเหตุออกไปที่วัดพระบาดหลวงลอเรนซ์ตาม
กำหนด พระบาดหลวงก็จับมือคู่รักทั้งสองให้ประคอง
กัน กระทำการมงคลแต่งงานให้ตามธรรมเนียม
(พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ, 2432, น. 114)

โรโมยูเลียดคำกลอน

ฝ่ายสตรีที่นางยูเลียดชี้
ทั้งบ่าวไพร่แยกย้ายกันผายผัน
ครั้นทราบความตามจริงทุกสิ่งอัน
ก็พากันกลับบ้านสำราญใจ
บอกโหมงามตามความบาดหลวงว่า
ตามฤกษ์พาที่จะซิดพิไสมย
ให้ยูเลียดทราบสารเปนการไนย
แม่นซำไปเจ้าบ่าวจะเฝ้าคอย
แม่ยูเลียด โหมงามฟังความว่า
สร้างโศกาเสร้านทรวงที่ง่วงหงอย
นางอาบน้ำทาแป้งแต่งแซมซ้อย
แล้วยอดสร้อยเยื้องย่องจากห้องพลัน
(นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, น. 3321)

จะเห็นว่าตัวละครยุคใน *โรโมเลียดคำกลอน* มีการอาบน้ำและแต่งตัวก่อนที่จะไปพบกับบาทหลวง จากธรรมเนียมนี้ชวนให้นึกไปถึงขนบวรรณกรรมการแสดงของไทยที่ตัวเอกเวลาจะเดินทางไปทีใด จะต้องมีการอาบน้ำแต่งตัว ก่อนที่จะออกจากเคหาสถาน ซึ่งต่างจากสำนวนร้อยแก้วที่พระองค์เจ้าวรรณทรางแปลมาไม่มีกระบวนการนี้ แสดงให้เห็นว่าเมื่อนายพลอย ทหารมหาดเล็กนำพระนิพนธ์มาปรุงใหม่ให้เป็นคำกลอน ก็ได้แทรกกลิ่นอายและบรรยากาศแบบไทย ๆ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจบริบทของเรื่องมากขึ้น

2.2 กลวิธีการประพันธ์

วรรณกรรมเรื่อง *โรโมเลียดคำกลอน* แต่งด้วยกลอนสุภาพ เมื่อพิจารณาชื่อเรื่องมีข้อสังเกตคือ นายพลอย ทหารมหาดเล็กกำหนดชื่อเรื่องว่า *โรโมเลียดคำกลอน* การที่มีคำว่าคำกลอนอยู่หลังชื่อเรื่องหลักนั้น ผู้เขียนเข้าใจว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กกำหนดชื่อเรื่องเช่นนี้ เพื่อให้ทราบว่าคำกลอนคือรูปแบบคำประพันธ์ประเภทหนึ่ง ไม่ได้หมายถึงคำประพันธ์ร้อยกรองทุกชนิดเหมือนในอดีต เนื่องจากเมื่อพิจารณาความหมายของคำว่ากลอน ธนิต อยู่โพธิ์ (2504, น. 34-35) อธิบายว่าเดิมคำว่ากลอนมักจะเรียกรวมบทร้อยกรองทุกชนิดว่ากลอน แม้แต่ลิลิตก็เรียกว่ากลอนลิลิต ต่อมาจึงมีการนำคำว่ากลอนมาใช้เรียกกวีนิพนธ์เพื่อแยกประเภท และต้องการหมายถึงบทกลอนทั่วไป ภายหลังจึงมีคำว่าคำโคลง คำฉันท์ คำกาพย์ คำกลอน เป็นต้น การที่นายพลอยเลือกกลอนสุภาพเป็นรูปแบบการแต่งนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่ากลอนเป็นลักษณะคำประพันธ์ที่มีความยืดหยุ่นจำนวนคำ อีกทั้งบรรยายหรือพรรณานำเนื้อความได้ละเอียดกว่าคำประพันธ์อื่นที่มีการกำหนดจำนวนคำในวรรค ตลอดจนการบังคับสัมผัสเรื่องเสียงหรือจังหวะ

ด้านกลวิธีการประพันธ์ใน *โรโมเลียดคำกลอน* ผู้เขียนพบว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กเป็นกวีที่มีความสามารถทางการประพันธ์ ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงกวีอิสระและสมัครเล่นเพราะผลงานการประพันธ์เท่าที่พบมีเพียง *โรโมเลียดคำกลอน* เรื่องเดียวก็ตาม หากวรรณกรรมเรื่องนี้ก็มีศิลปะการประพันธ์ที่น่าสนใจ โดยศิลปะการประพันธ์ในที่นี้หมายถึงการสร้างสรรค์ความงามด้วยตัวอักษร เสียง จังหวะ ถ้อยคำ ตลอดจนมีการนำเสนอสัญลักษณ์แทนบางสิ่ง ก่อให้เกิดจินตนาการและชวนให้มีความรู้สึกสะเทือนใจที่ลึกซึ้งเข้มข้นตามจุดมุ่งหมายที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อสาร (ชลธิรา สัตยวัตนา, 2530, หน้า 3) ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงกลวิธีการประพันธ์ที่แสดงออกถึงศิลปะการประพันธ์อย่างสังเขปดังนี้

การใช้คำใน *โรโมเลียดคำกลอน* ผู้เขียนพบว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กมีความสามารถด้านการเลือกใช้คำมาแต่งคำประพันธ์ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การนำคำในพระนิพนธ์ร้อยแก้วนำมาใส่ไว้ในคำกลอน โดยยังคงรูปคำตามเดิม ดังชื่อตัวละคร เช่น เศรษฐีแก่บุเลต เศรษฐีมอนเตลู โรโม ยูเลียด โรสไลน์ เบนโวเลียว เมอคูเดียว ไคบัลด์ บาทหลวงลอเรนส์ เคนต์ปารีส ชื่อเมือง เช่น เมืองวาโรนา เมืองแมนตัว คำแทนบุคคล เช่น ยายนม เป็นต้น นอกจากนี้ผู้แต่งยังเป็นกวีที่มีความรู้เรื่องคำศัพท์ มีความรู้ด้านคำศัพท์ที่มาจากภาษาบาลี เช่น คำว่า “ชีวัง” จากตัวอย่าง “เข้าห้องพบโรโมเห็นโซซูป ผมผิครูปเขียนชีวังจะสังขาร์” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3307- เน้นเข้มเป็นของผู้เขียน) คำว่าชีวังรูปศัพท์ภาษาบาลีเดิมคือคำว่า “ชีวัง” มี

การนำมาใช้โดยตามรูปเดิม ไม่ตัดรูปวิภัตติออก มีการแปลงนิคหิตเป็น ง หมายถึงชีวิต ความเป็นอยู่ (พระมหาสมเกียรติ ศรีธรรมา, 2546, หน้า 25)

ส่วน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายว่าชีวิตที่ใช้ในกลอน หมายถึงชีวิต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 383) นอกจากนี้ยังพบอีกบางคำ เช่น คำว่า “สงกา” จากตัวอย่าง “**ให้แก่นักขัต ออ์นตัน ในทรวง จึงทักท้วง ใต้ตามตามสงกา**” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3308- เน้นเข้มเป็นของผู้เขียน) คำว่า “สงกา” มาจากภาษาบาลีรูปคำเดิมคือ “สงฺกา” หมายถึงความสงสัย ความไม่แน่ใจ (พจนานุกรมบาลี-ไทย ฉบับภูมิพโลภิกขุ, 2560, หน้า 293) ขณะเดียวกันนายพลอย ทหารมหาดเล็กยังสร้างคำใหม่เช่นคำว่าสาคริน จากตัวอย่างว่า “**ยื่นหยุดยั้งฟังเพลินแล้วเดินเมียง ไกลเลียงมาที่ท่าสาคริน เก็บบุหงา มาลีจำปาเทศ การะเกดสาวหยุดพูดกระถิน**” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3319- เน้นเข้มเป็นของผู้เขียน) ซึ่งคำว่าสาครินไม่พบในพจนานุกรม ผู้เขียนสันนิษฐานว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กน่าจะสร้างคำขึ้นจากคำว่าสาครและมีการแผลงเสียงเพื่อให้สัมผัสกับคำว่ากระถินในวรรคต่อมา จะเห็นว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กแม้จะเป็นกวีอิสระและสมัครเล่น แต่ก็มีความรู้ทางภาษาบาลีและลักษณะของภาษาจนสามารถสร้างคำในงานประพันธ์ได้

ด้านการใช้คำให้เกิดการสัมผัสทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน นายพลอย ทหารมหาดเล็กมีความสามารถด้านการใช้คำเพื่อให้สัมผัสอย่างไร้เพราะ ทั้งนี้การสัมผัสเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างหนึ่งที ก่อให้เกิดความงามและความไพเราะในคำประพันธ์ ซึ่งลักษณะสัมผัสที่ผู้เขียนกล่าวว่ามีทั้งสัมผัสนอก สัมผัสใน สัมผัสนอก คือ สัมผัสบังคับและมักเป็นสัมผัสสระ ขณะที่สัมผัสในจะเป็นสัมผัสที่ไม่บังคับ มีทั้ง สัมผัสสระและสัมผัสอักษร โดยสัมผัสในไม่บังคับว่ากวีจะต้องแสดงกลวิธีนี้อยู่ในคำประพันธ์ นั่นก็คือจะมี หรือไม่มีก็ได้ แต่ถ้ามีก็จะเพิ่มความคล้องจองให้แก่คำประพันธ์ (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2566, หน้า 36) ผู้เขียน พบว่าลักษณะการใช้คำเพื่อให้มีสัมผัสนอกและสัมผัสใน **โร โมยุเลียดคำกลอน** มีความโดดเด่นและเป็น ข้อสนับสนุนอย่างดีว่าแม้นายพลอย ทหารมหาดเล็กเป็นเพียงกวีสมัครเล่น แต่ก็มีฝีมือเท่าเทียมกับกวีผู้มี ชื่อเสียงหลายท่านในเวลานั้น ตัวอย่างการใช้คำให้มีลักษณะสัมผัสนอก เช่น

นางยุเลียดหวนใจอยู่ในห้อง	คิดว่าต้องตามเวลาถึงอาลัย
ปิดห้องในนางใส่สลักปล้น	แล้วรำพรรณพุดจาถึงสามี
อนิจจานายโร โมพุ โทเอ๋ย	กระไรเลยทิ้งน้องให้หมองศรี
ขอลาร้างห่างกันเสียวันนี้	วายชีวิตตามกรรมที่ทำมา

(นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3423- เน้นเข้มเป็นของผู้เขียน)

ตัวอย่างที่ผู้เขียนนำมากล่าวนี้เป็นเหตุการณ์ในตอนที่ยุเลียดตัดสินใจจะดำเนินตามแผนการที่ บาทหลวงลอเรนส์วางไว้ให้ยุเลียดดื่มยาพิษ(ปลอม)เพื่อแสวงว่า ได้ปลิดชีวิต ก่อนที่ยุเลียดจะดื่มจึงรำพันถึง

โรโม จะเห็นว่าลักษณะสัมผัสสนอกนี้เป็นไปตามแบบแผนของกลอนสุภาพ นั่นก็คือคำสุดท้ายในวรรคต้นคือ **ห้อง พลัน เอ้ย** นี้ ให้เสียงไปสัมผัสกับคำในวรรคถัดมา คือ **ต้อง พรรณ เลย ชีวี** รวมไปถึงยังมีการส่งสัมผัสระหว่างบทโดยให้คำสุดท้ายในบทแรก คือ **สามี** สัมผัสกับคำสุดท้ายของบทแรกในบทถัดมา คือ **ศรี** เป็นต้น

ส่วนการสัมผัสใน ผู้เขียนพบว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กมีการใช้คำที่มีลักษณะสัมผัสในทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษรอยู่ในวรรคเกือบทุกวรรค ตัวอย่างเช่น “**เวลาบ่ายชายแสงสุริย์ฉาย รีบแต่งกายเร็ว พลันขม้นขมิ**” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3410- เน้นเข้ม เป็นของผู้เขียน) มีการเล่นสัมผัสสระของคำว่าบ่ายกับชาย และพลันกับขม้น” หรือ “นางโหมยงสงไสยจึงไต่ถาม อยากรังความจริงจั่งตั้ง ประสงค์” มีการเล่นสัมผัสสระของคำว่ายงกับสงและจั่งกับตั้ง เป็นต้น บางครั้งก็มีการเล่นสัมผัสสระดังที่หลวงธรรมาภิมณฑ์ (เถิก จิตรกรเถิก) เรียกว่าทบเคียง ซึ่งเป็นการใช้เสียงสระสองเสียงวางไว้ใกล้กันสระละ 2 คำ (อ้างหลวงธรรมาภิมณฑ์ (เถิก จิตรกรเถิก) ใน รื่นฤทัย สัจพันธุ์, 2566, หน้า 37) เช่น “**เข้าเดินแนบแอบสนิท ชิดพุ่มพวง แต่ในทรวงร้อนรักหนักอร่า**” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3311- เน้นเข้มเป็นของผู้เขียน) มีการวางสัมผัสสระใกล้กัน 2 สระ คือ คำว่าแนบแอบและสนิทชิดอยู่ในวรรคเดียวกัน

ด้านการสัมผัสอักษรจะพบในดัวบทอยู่สม่ำเสมอ ในที่นี้จะยกมาเพียงบางตัวอย่างเช่น “**แล้วนางชายเนตรแลท่าแงอง เพราะเราร้อนเรื่องรักหน่วงหนักใจ**” (นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3313- เน้นเข้ม เป็นของผู้เขียน) ผู้แต่งเล่นเสียงสัมผัสอักษร ง ร และ น ในคำว่า แงอง เราร้อนเรื่องรัก และหนักหน่วง น่าสังเกตว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กมีความสามารถทางด้านกาแต่งคำประพันธ์อยู่ไม่น้อย พิจารณาจากลักษณะวรรณศิลป์ที่ปรากฏใน *โรโมยุเลียดคำกลอน* มีความแพรวพราวทั้งสัมผัสสนอกและสัมผัสในเป็นระยะ ๆ อีกทั้งยังสามารถสรรคำที่มีเสียงอักษรเดียวกันมาวางใกล้กันได้ถึง 4 คำ นั่นก็คือ **เราร้อนเรื่องรัก** ก่อให้เกิดเสียงไพเราะยิ่งขึ้น

นอกจากนี้นายพลอย ทหารมหาดเล็กยังมีการใช้กลวิธีการประพันธ์อื่นในวรรณกรรมเรื่องนี้ เช่น การใช้บทสนทนาดำเนินเรื่องเป็นกลอน ซึ่งการใช้บทสนทนาช่วยในการดำเนินเรื่อง เป็นกลวิธีที่ช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้เร็วขึ้น เพราะบทสนทนาหรือคำพูดของตัวละครจะนำเสนอให้เห็นพฤติกรรมตัวละครหรือบุคลิกลักษณะนิสัยอย่างชัดเจน อนึ่ง การนำบทสนทนา มาสร้างเป็นคำกลอนนั้น กล่าวได้ว่าเป็นการแสดงความสามารถของกวีอีกทางหนึ่ง เพราะจะต้องสรรคำมาเพื่อให้ได้จังหวะของคำและสอดคล้องกับความหมายที่ต้องการสื่อ ซึ่งรูปแบบของกลอนมีความยืดหยุ่นในจำนวนคำ ขณะเดียวกันยังเอื้อให้กวีสามารถสรรคำมาลงให้ได้จังหวะของเสียงและความหมายได้ ด้วยเหตุผลนี้จึงอาจทำให้นายพลอย ทหารมหาดเล็กใช้กลอนสุภาพในการประพันธ์ *โรโมยุเลียดคำกลอน* ด้วยก็ได้ ทั้งนี้ตัวอย่างการใช้บทสนทนาดำเนินเรื่องเป็นกลอนพบได้เกือบทั้งเรื่อง ในที่นี้ผู้เขียนจะกล่าวบางตัวอย่าง เช่น เหตุการณ์ในตอนโรโมเห็นไต่บัตต์กำลังวิวาทกับเมอคุเตียวและมีเบนโวเลียเข้ามาห้าม โรโมเห็นว่าไต่บัตต์อยู่ในฐานะที่เป็นพี่ชายของยุเลียด ได้เข้ามาช่วยห้ามไม่ให้วิวาท จึงเป็นเหตุให้ไต่บัตต์เฝ้าอาจารย์รุนแรงขึ้นว่า

นายไต้บัลด์ครั้นเห็น โร โม เข้า	ดั่งไฟเผาอกใจให้กระสัน
เข้าชี้หน้าคำอึ้งขึ้นมึงมัน	กู่จะฟันเสียให้ยับเช่นสับปลา
โร โม ว่าตัวข้าไม่ถือโทษ	อย่าเพื่อโกรธเลยไต้บัลด์ฟังฉันว่า
เรารักกันดีกว่าซังอหังการ์	จะฟันฆ่ากันทำไมพอไต้บัลด์

(นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3410- เน้นเข้มเป็นของผู้เขียน)

นายพลอย ทหารมหาดเล็กได้ใช้กลวิธีการดำเนินเรื่องด้วยบทสนทนาเข้ามาประกอบในคำกลอน ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพบุรุษทั้งสามกำลังแสดงอาการทั้งวิวาทและทั้งห้ามในเวลาเดียวกัน ขณะที่อีกตัวอย่างที่ผู้เขียนนำมากล่าวถึงการใช้บทสนทนาดำเนินเรื่องเป็นกลอน เป็นบทแสดงความอาลัยสังเคราะห์ระหว่างโร โม และยูเลียตซึ่งเกิดขึ้นในตอนที่โร โม ได้ก่อเหตุแทงไต้บัลด์จนถึงแก่ชีวิต จน โร โม ต้องถูกเนรเทศออกจากเมืองวโรนา โร โม มากล่าวลาญเสียอย่างอาลัยว่า

หมายจะมาลาเจ้าล้าเภภักตร์	แม่ยอดรักทราบเรื่องอย่าเคืองพิ
แล้วทางกรซ้อนกอคอยคนารี	ว่าครั้งนี้เป็นกรรมต้องจำจร
ยูเลียตฟังนั่ง โศกสออื่นให้	แล้วทรม ไวยตีทรวงดวงสมร
ว่าครั้งนี้สุดที่จะอวรณ์	น้องทุกข์ร้อนเหลือสิ้นพันประมาณ
เหมือนพี่แก่ล้งแขนงน้องให้หมองศรี	ต้องทวิโรครักสมักสมาน
อยู่ไปไปให้ตนทนรำคาญ	จะวายปราณตามกรรมที่ทำมา
โร โม ปลอดภัยว่าพี่ชอบใจสมร	เชิญงามนอนคลายทุกข์ให้สุชา
พี่จำใจต้องไปตามอาญา	จัดบัญชาโทษทัณฑ์ถึงบรรลัย
น้องอยู่ก่อนเถิดสมรแม่อย่าหมาง	ขอลาร้างห่างซิดพิไสมย
ไม่ช้านักจักกลับมาเร็วไว	ขอฝากใจไว้กับเจ้าเยาวมาลย์

(นายพลอย ทหารมหาดเล็ก, 2440, หน้า 3417-3418- เน้นเข้มเป็นของผู้เขียน)

มีข้อน่าสังเกตคือการแสดงความอาลัยระหว่างโร โม และยูเลียตใน *โร โม ยูเลียตคำกลอน* ตอนนี้ เมื่อผู้เขียนไปศึกษากับ *นิทานเรื่อง โร โม ยูเลียต* พบว่าพระนิพนธ์ร้อยแก้วให้รายละเอียดว่าโร โม ได้ปิ่นกำแพงสวนเข้าไป ก่อนไต้สายเชือกขึ้นไปทางหน้าต่าง เข้าไปพบยูเลียตพร้อมกับพราพรรณนาถึงการลาจากกัน ซึ่งใน *นิทานเรื่อง โร โม ยูเลียต* มีรายละเอียดตรงกับคำกลอนตอนนี้เพียงว่า “...คู่รักทั้งสองต่างคนได้พบปะกันสมหวัง ส่วนความเศร้า โทมัสก็ด้วยเรื่องที่จะพลัดพราก จำเปนจะต้องร้างรักทิ้งกันไป...นายโร โม หัวใจราวกะจะขาด กอดสว่น้อยคู่สวาศ ประเล้าประโลมลาลห้อยสั่ง” (พระองค์เจ้าวรวรรณกร, 2432, หน้า 160) ขณะที่บทสังลาของโร โม และยูเลียตใน *โร โม ยูเลียตคำกลอน* ที่ผู้เขียนยกมาข้างต้นนี้ กลับมีกลิ่นอาย

บรรยากาศคล้ายกับปลายแก้วสังฆานางพิมพ์ในตอนปลายแก้วถูกเกณฑ์ไปทัพ ชวนให้นึกไปว่านายพลอย ทหารมหาดเล็กอาจจะพยายามปรุงรส *โรโมยูเลียคาคาลอน* ให้มีลักษณะบรรยากาศแบบไทย ๆ เพื่อให้เข้ากับ วัฒนธรรมหนังสือของไทยเวลานั้นแม้จะรับอิทธิพลตะวันตกมา แต่ก็มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบรรยากาศ ของไทยก็เป็นได้ ข้อสังเกตของผู้เขียนนี้สอดคล้องกับที่ชนพงศ์ จิตต์สง่า (2552, หน้า 211) ได้วิเคราะห์ว่า แม้ว่าชนชั้นนำจะนำวรรณกรรมตะวันตกมาแปล แต่ก็มีการแปลงเนื้อหาและฉากให้เข้ากับความเชื่อและ วัฒนธรรมของสังคมไทยช่วงเวลาดังกล่าว

โรโมยูเลียคาคาลอน ไม่เป็นเพียงวรรณกรรม *โรมาโอและจูเลียค* ที่แต่งเป็นร้อยกรองเรื่องแรกของ ไทย หากมีความน่าสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางหนังสือในวงวรรณกรรมไทยขณะนั้นด้วย กล่าวคือการ เผยแพร่วรรณกรรมของวิลเลียม เชกสเปียร์นั้น ชนชั้นนำสยามต้องการให้ตะวันตกเห็นว่าสยามมีความ ศิวิลิซด์ รู้จักและมีผลงานของจินตกวีระดับโลกเผยแพร่ในประเทศ นอกจากนี้การขยายตัวทางการศึกษา ส่งผลให้สามัญชนมีโอกาสเรียนหนังสือ สามารถขยับมาสู่ชนชั้นกลาง อีกทั้งความเจริญด้านสื่อสิ่งพิมพ์สมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สร้างพื้นที่ให้นักเขียนและกวีรุ่นใหม่ที่มาจากชนชั้นกลาง เกิดขึ้นในนามอิสระและสมัครเล่น นักเขียนและกวีรุ่นใหม่เหล่านี้อาจจะไม่ได้มีผลงานการประพันธ์ออกมา สม่าเสมอ ประกอบกับความต้องการของสื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่ประสงค์ให้คนรุ่นใหม่ได้เผยแพร่ความคิดและ เขียนเรื่องลงในหนังสือ โดยเฉพาะ *วชิรญาณ* และ *วชิรญาณพิเศษ* ก็มีตัวกระตุ้นให้ไม่เพียงแต่ชนชั้นนำ อย่างเจ้านาย แต่ยังรวมถึงขุนนาง ข้าราชการได้แสดงความสามารถทางการประพันธ์ประชันกันในพื้นที่ของ หนังสือดังกล่าว รวมไปถึงการเกิดขึ้นของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ทยอยตามมาสมัยนั้นและในเวลาต่อมาอีกหลายเล่ม เช่น *ลัทธิวิทยา* *ทวีปัญญา* *ศัพทไทย* *เสนาศึกษา* และ *แผ้ววิทยาศาสตร์* ฯลฯ เป็นต้น ก็ล้วนแต่สร้างนักเขียนและ กวีรุ่นใหม่ทั้งในนามอิสระและสมัครเล่น หรือสนใจอย่างจริงจัง จนหันมายึดเป็นอาชีพในเวลาต่อมา

ด้วยเหตุนี้ นักเขียนและกวีรุ่นใหม่ในนามอิสระและสมัครเล่นจึงได้ปรากฏอยู่หลายท่านด้วยกัน เช่น นายพลอย ทหารมหาดเล็ก นายพลอย หอสมุด และบุคคลอีกหลายท่าน ซึ่งนักเขียนและกวีรุ่นใหม่ใน นามอิสระและสมัครเล่นนอกจากจะได้แสดงฝีมือทางการประพันธ์แล้ว ยังได้รับค่าตอบแทนเป็นรางวัลเมื่อ เรื่องที่แต่งได้ลงในหนังสือ นับเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ให้นักเขียนและกวีรุ่นใหม่ในนามอิสระหรือสมัครเล่นมี ความสนใจกัน หนึ่ง สังเกตว่าผู้ที่เป็นักเขียนตลอดจนกวีในนามอิสระและสมัครเล่นที่เกิดขึ้นในวง วรรณกรรมไทยเวลานั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นขุนนาง ข้าราชการหรือสามัญชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ มีความคิด สมัยใหม่ อาจจะสอดคล้องกับความคิดทางการเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยก็ ได้ว่า เกิดกลุ่มสยามหนุ่มหรือกลุ่มขุนนางข้าราชการรุ่นใหม่ที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงอำนาจกลุ่ม ขุนนางรุ่นเก่า การนำเสนอความคิดแบบใหม่ในการแต่งเรื่องของนักเขียนและกวีรุ่นใหม่ทั้งที่เป็นนามอิสระ สมัครเล่นหรือสนใจอย่างจริงจัง อาจเป็นสัญลักษณ์แห่งการปฏิเสฐวัฒนธรรมหนังสือแบบอนุรักษนิยมหรือ วรรณกรรมที่เน้นความมีบุญญาธิการของตัวละคร กลายมาเป็นวรรณกรรมที่มีความสมจริง มีเหตุผลอธิบาย

ข้อเสนอแนะ ผู้ที่สนใจศึกษาต่ออาจจะนำวรรณกรรมทุกสำนวนของ *โรมิโอและจูเลียต* ที่เผยแพร่ยุคแรกเริ่ม ได้แก่ *นิทานเรื่องโรโมยูเลียต* พระนิพนธ์ในพระองค์เจ้าวรวรณากร หรือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ *โรโมยูเลียตคำกลอน* ของนายพลอย ทหารมหาดเล็ก *โรโมยูเลียตคำฉันท์* ของรองอำมาตย์โท ขุนสุนทรภายิตหรือถนอม เกยานนท์ และพระราชนิพนธ์เรื่อง *โรมิโอและจูเลียต* ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมาศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ หรือศึกษา *โรโมยูเลียตคำกลอน* ที่มีอิทธิพลต่อวงวรรณกรรมไทยก็จะได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรม *โรมิโอและจูเลียต* เพิ่มเติมและทราบถึงวัฒนธรรมหนังสือทางตะวันตกต่อวงวรรณกรรมไทยในช่วงเวลานั้นอย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา รักษมณี. (2513). *รู้ไปยาคของอะกิม โอมาร์คัยยาม พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิรา สัตยวัฒน์. (2530). *ผจญภัยร้อยเรียง: วิชาษาที่วรรณกรรมร่วมสมัย*. ปลาตะเพียน.
- ชลดา เรื่องรักย์ลิจิต. (2541). วรรณคดีวิจารณ์ระหว่าง พ.ศ.2325-2453. ใน สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชรและ สุกิตรา จงสถิตย์วัฒนา (บรรณาธิการ). *ทอไหมในสายน้ำ 200 ปีวรรณคดีวิจารณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ประพันธ์สาส์น.
- ชนพงศ์ จิตต์สง่า. (2552). “วชิรญาณ” กับการแสวงหาความรู้ของชนชั้นนำของสยาม พ.ศ. 2427-2448. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิด อยู่โพธิ์. (2504). *การสืบสาวราวเรื่องกาพย์ กลอน โคลง ฉันท์*. ศิวพร.
- นายपाल เปรียญ. (2439). การแต่งหนังสือลงวชิรญาณ. *วชิรญาณ*, กรกฎาคม ร.ศ.115., 2193-2202.
- นายพลอย ทหารมหาดเล็ก. (2440). *โรโมยูเลียตคำกลอน*. *วชิรญาณ*, มิถุนายน-กรกฎาคม ร.ศ.116, 3305-3323, 3410-3426.
- นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ 1 ชื่อวรรณคดี (พิมพ์ครั้งที่ 4). (2553). มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.
- พจนานุกรมบาลี-ไทย ฉบับภูมิพโลภิกขุ. (2560). โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพโลภิกขุ.
- พระมหาสมเกียรติ ศรีรุณ. (2546). *วิเคราะห์การใช้รูปศัพท์ภาษาบาลีในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพลินพิศ กำราญและเนียนศิริ ตาละลักษณ. (2522). *พระประวัติและผลงานของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์*. หสน.สหประชาพานิชย์. (มูลนิธิ “นราธิปประพันธ์พงศ์-วรรณ” จัดพิมพ์เนื่องในพระราชวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปิดศูนย์นราธิปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ 10 ตุลาคม 2522)
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2459). *เวนิสวานิช เรื่องละครเรียมย์ของวิลเลียม เชกส์เปียร์* พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลจากภาษาอังกฤษและประพันธ์แปลกลอน. ม.ป.ท.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2465). *โรมิโอและจูเลียต เรื่องละครสดใจของวิลเลียม เชกส์เปียร์ สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทร์ มหาจักราช พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม ทรงแปลและประพันธ์เป็นภาษาไทย*. ม.ป.ท.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า กรมพระยา. (2565). *จดหมายนายทรงอำนาจเกล้าเรื่องประกาศขึ้น เมื่อ ร.ศ.123. สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร*.

ตำนานกรมทหารบกที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พิมพ์ครั้งที่ 2). (2466). โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.

ตำนานหอพระสมุด หอพระมณเฑียรธรรม หอวชิรญาณ หอพุทธศาสนสังคหะ แลหอสมุดสำหรับพระนคร. (2459). โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ สกานายกกับกรรมการ แลเจ้าพนักงานหอพระสมุดเรียบเรียงมูลเกล้าฯ ถวายเมื่อเสด็จเปิดหอพระสมุดสำหรับพระนคร ณ วันเสาร์ที่ 6 มกราคม ปีโรง พ.ศ.2459)

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน.

рінฤทัย สัจจพันธุ์. (2566). *ความรู้ทั่วไปทางภาษาไทย ตอนที่ 3 วรรณคดีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เรื่องมหาดเล็ก (พิมพ์ครั้งที่ 2). (2514). กรมศิลปากร. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางอรรณพประกาศิตดาการ (สอ้าน สุนทรสารทูล) ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร วันที่ 4 กันยายน พุทธศักราช 2514)

วรวรรณากร, พระองค์เจ้า. (2432). *นิทานเรื่องโรโมยูเลียต. วชิรญาณวิเศษ. เล่ม 5 แผ่นที่ 2 วันอาทิตย์ที่ 27 เดือนตุลาคม-เล่ม 5 แผ่นที่ 19 วันอาทิตย์ที่ 23 เดือนกุมภาพันธ์*.

อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ. (2566, มกราคม 31). *มีผู้แปล Romeo and Juliet มาเป็นภาษาไทยก่อนในหลวงรัชกาลที่ 6* สืบค้นจาก <https://www.the101.world/romeo-and-juliet-thai/>